

Anmälan mot åklagare vid Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Örebro, för långsam handläggning av en förundersökning m.m.

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 10 augusti 2004, framförde AA kritik mot bl.a. åklagare vid dåvarande Åklagarmyndigheten i Västerås, åklagarkammaren i Örebro, för långsam handläggning av en förundersökning. Han uppgav att han ett år tidigare hade blivit delgiven misstanke om ett brott som begåtts vid den kriminalvårdsanstalt han då var placerad på. Därefter hade han inte fått något besked om åtal skulle väckas eller inte. Till följd av den långa handläggningstiden och att han var misstänkt för brott hölls han isolerad på den kriminalvårdsanstalt där han nu var placerad.

Utredning

Vissa handlingar fordrades in från åklagarkammaren i ärendet 503A-1113-03 samt från Polismyndigheten i Örebro län i ärendet K5960-03. Vidare inhämtades muntliga upplysningar från polismyndigheten. Följande framkom.

En anmälan om försök till mord upprättades den 9 mars 2003 och förundersökning inleddes samma dag. I början av september 2003 översände utredningsmannen vid polisen ett utkast till förundersökningsprotokoll till chefsåklagaren BB. Utredningsmannen påminde därefter vid flera tillfällen BB om ärendet men fick beskedet att denne hade andra ärenden som måste gå före. Den 13 februari 2004 skickade utredningsmannen en skrivelse till BB. Strax därefter fick han besked att vice chefsåklagaren CC hade tagit över ärendet och han fick sedan nya utredningsdirektiv i ärendet.

Åklagarmyndigheten anmodades att lämna upplysningar och yttrande över handläggningstiden i ärendet.

Åklagarmyndigheten kom in med ett yttrande jämte yttranden från chefsåklagaren DD (här utelämnat; JO:s anm.), BB och CC.

BB anförde bl.a. följande. Han har varit förundersökningsledare i ärendet fram till i december 2003 då ärendet överlämnades till CC. Utredningen hade då avancerat så långt att han hade fått ett förundersökningsprotokoll som han också hunnit titta på.

Anledningen till att CC fick ta över ärendet var brottets allvarliga art och att han själv inte visste när han kunde återuppta handläggningen av ärendet eftersom han fått ett annat ärende som upptog större delen av hans tid. Under hans handläggning av ärendet blev han flera gånger kontaktad av personal från kriminalvården och även av AA själv. Han framförde då att han för sin del inte ställde krav på att AA skulle vara isolerad eller på annat sätt undergå inskränkningar under sin straffverkställighet.

CC uppgav i huvudsak följande. Hon övertog handläggningen av förundersökningen vid årsskiftet 2003-2004. Hon läste därefter in ärendet och fann att utredningen behövde kompletteras. Första kontakten med utredningsmannen hade hon i mitten av februari 2004. Därefter fortgick utredningsarbetet till den 18 augusti 2004. Åtal för grov misshandel väcktes den 9 oktober 2004.

Efter att inledningsvis ha redogjort för viss rättslig reglering anförde Åklagarmyndigheten följande.

Det har framkommit att ärendet, som inledningsvis avsåg försök till mord, inkom till Åklagarkammaren i Örebro den 12 mars 2003 och att åtal har väckts den 9 oktober 2004 för grov misshandel. Handläggningstiden har således varit drygt ett och ett halvt år och under denna tid synes någon förundersökningsåtgärd inte ha vidtagits från mitten av september 2003, när utkast till förundersökningsprotokoll inkom till den handläggande åklagaren, till mitten av februari 2004, när nya direktiv gavs i ärendet. Förundersökningen har, såvitt framkommit, under övrig tid bedrivits aktivt.

Under förutsättning att en förundersökning bedrivs aktivt, att det finns behov av ytterligare förundersökningsåtgärder samt att dessa vidtas löpande innebär en handläggningstid på drygt ett och ett halvt år inte nödvändigtvis att gällande skyndsamhetskrav inte har iakttagits. Det är dock enligt min mening inte acceptabelt att en förundersökning, som i nu aktuellt ärende, blir liggande under nästan fem månader utan att någon förundersökningsåtgärd vidtas eller beslut rörande den fortsatta handläggningen meddelas. Även om det aktuella ärendet inte tillhör den kategori av ärenden som skall handläggas särskilt skyndsamt så har handläggning med anledning av det anförda varit oacceptabelt lång. Anledningen till den långa handläggningstiden har uppgivits vara hög arbetsbelastning på kammaren.

Det är naturligtvis beklagligt att det aktuella ärendet inte handlagts med önskvärd skyndsamhet. Det finns dock inte anledning att ifrågasätta att den långa handläggningstiden främst har berott på den höga arbetsbelastningen vid kammaren. Att arbetssituationen vid Åklagarkammaren i Örebro under en längre tid har varit ansträngd har varit känt för oss. På grund av att arbetssituationen tidigare varit densamma inom hela Västeråsregionen har det inte funnits möjlighet att omfördela personalresurser till kammaren i Örebro. Därtill kommer att det ekonomiska läget fram till slutet av år 2003 var sådant att nyrekryteringar inte kunde ske i den takt som varit önskvärt, för att möta exempelvis pensionsavgångar. Åtgärder har dock vidtagits för att försöka komma tillrätta med problemet. Bland dessa kan nämnas att nyrekryteringar och tillfälliga personalförstärkningar gjorts såväl under år 2003 som under innevarande år.

Även om personalläget varit ansträngt vid åklagarkammaren synes det även ha funnits brister i kammarens uppföljning av äldre ärenden. När arbetsläget är ansträngt är det enligt min mening särskilt viktigt att en kontinuerlig uppföljning sker så att ärenden inte blir liggande.

Åklagarkammaren i Örebro har sedan november 2003 en ny ledning. Den nya ledningen har sedan den tillträtt, vilket framkommit bland annat vid en pågående tillsyn rörande äldre ärenden, aktivt arbetat med att inventera äldre ärenden och utarbeta nya handlägningsrutiner. Nu aktuellt ärende har även lottats om till annan åklagare när den handläggande åklagaren på grund av andra arbetsuppgifter inte haft

möjlighet att handlägga målet. Jag har fullt förtroende för att den nya ledningen vid kammaren skall kunna komma till rätta med de brister som funnits i kammarens uppföljning av ärenden och att de även fortsättningsvis kommer att vidta nödvändiga åtgärder för att det inträffade inte skall upprepas.

Trots att åtgärder har vidtagits för att förhindra en upprepning av det inträffade kommer jag att överväga huruvida ytterligare åtgärder är påkallade från min sida med anledning av det som hänt. Jag förutsätter att kammarchefen kommer att göra detsamma.

AA bereddes tillfälle att yttra sig över remissvaret.

Bedömning

En förundersökning skall bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Finns det inte längre skäl att fullfölja en förundersökning skall den läggas ned (23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken). Av 1 a § förundersökningskungörelsen (1947:948) framgår att det är undersökningsledaren som har ansvar för förundersökningen i dess helhet. Han skall se till att utredningen bedrivs effektivt och att den enskildes rättssäkerhetsintressen tas till vara.

Åklagarmyndigheten har beskrivit den ansträngda arbetssituation som rått vid åklagarkammaren i Örebro. Det är emellertid, som myndigheten framhållit, inte minst under sådana förhållanden angeläget att en kontinuerlig uppföljning sker av äldre ärenden. Jag delar således åklagarmyndighetens uppfattning att det inte är acceptabelt att en förundersökning med misstanke om allvarlig brottslighet blir liggande i fem månader hos åklagare för ställningstagande utan att någon förundersökningsåtgärd vidtas eller beslut rörande den fortsatta handläggningen meddelas. Jag noterar att åtgärder har vidtagits för att förhindra att liknande situationer skall uppstå.

När det gäller AA:s synpunkter på att han har hållits isolerad på kriminalvårdsanstalten vill jag upplysa att JO är ett extraordinärt tillsynsorgan som inte kan ändra ett beslut som en myndighet har fattat. JO brukar inte heller pröva myndigheternas ställningstagande i sakfrågor, i synnerhet om besluten bygger på lämplighetsöverväganden eller förutsätter särskild sakkunskap. Vidare är granskningen inte avsedd att föregripa eller ersätta den prövning som kan eller har kunnat ske i ordinarie ordning. Mot denna bakgrund föranleder vad AA anför beträffande kriminalvården inte någon åtgärd. Samråd har här skett med justitieombudsmannen Cecilia Nordenfelt som har tillsyn över kriminalvården.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i det ovan anförda.